

גיליון ריבית דברים

מאמרים, שו"ת וחידושים בהלכות ריבית

גיליון א

פרשת אמור תשפ"ו

עלי גליון

דבר הריבית

דיני ריבית, כשם כן הם, מוספים ומתרכבים, והם כמעין המתגבר, אשר מימיו שוצפים ללא הירף, לא הרי הלכות ריבית שלפני דור או שנים, מרוב עידן שוק ההון, מסחר באשראי, וקניינים וירטואלים, ועוד, ועוד, כהרי הלכות ריבית כיום, עם כל הסתעפויותיהם, מה שגרם שהתחדשו הלכות רבות וסברות חדשות, והיד עוד נמויה...

וידוע כמה הפליג הוזה"ק במעלת חידושי תורה, שהקב"ה בונה מהם עולם חדש, והן הן "השמים החדשים והארץ החדשה". דומה, כי דיני הריבית שהתחדשו לפי המציאות כיום רובם ככולם חדשים אשר לא נדנו בדורות הקודמים, הן הן "השמים החדשים והארץ החדשה".

ובשל כך, הוקמה במה זו, להיות לפה למבקשי הלכות הריבית, להעמיד דבר זה על הלב, לדון בעומק הבנת הדברים, ולהפיץ את שמירת איסור הריבית.

אחת המעויות היסודיות שהשתרשו בנו, היא המחשבה שאיסור ריבית הוא רחמנות על הלווה, כשאנו חושבים על ריבית מצטייר לנו העניי המסכן שבמור לבו דופק אצל שכנו העשיר ומתחנן על נפשו לקבל הלוואה כדי להחיות את משפחתו, ושכינו העשיר מוכן להלוות לו... אבל בתנאי שישלם ריבית, אנחנו מודעושים מכך שהעשיר עושה כסף מכסף ששכב אצלו בארון, והעני יאלץ להתאמץ עוד יותר בשביל להשיב לו גם את הריבית. אבל כשאל נדל"ן מבקש מאיתנו כסף כדי להרוויח סכום גדול, והוא מוכן ורוצה לשלם על ההלוואה כי היא שווה לו פי כמה ממה שישלם, מה אנו חושבים על בקשתו, האם לא הונח שיחלוק איתנו לפחות מעט ברווחים?

דוגמא נוספת, ראובן זקוק להלוואה, והוא שמע שחבירו שמעון נמצא בבנק בו יש תנאים טובים יותר לקבלת הלוואה, הוא מבקש משמעון שילווח מהבנק שלו וילווח לו, ואכן כך, שמעון כחבר נאמן לווח מהבנק (בהיתר עיסוק) וסלווח לראובן בחפץ לב, דא עקא שההלוואה הזאת עולה לשמעון עלות חודשית, והוא מעוניין שראובן יקח את העלות על עצמו, מה אנו חושבים על בקשת שמעון, האם זה לא הונח שראובן ישלם?

[בדוגמאות שהוצגו כאן, הריבית אמורה מדאורייתא, מקורות: מקרה א'- רא"ש ר"פ א"ג, מקרה ב'- מ"ז סי' ק"ע]

אפשר וצריך לדון בטעם וגדר האיסור, אבל דבר אחד ברור, האיסור אינו רק רחמנות על הלווה.

שבת שלום

קיום מצות הלוואה בפריסת תשלומים ללקוח

הנה יל"ד האם בפריסת תשלומים במכירה מצוות הלוואה, או דכיון דהוי מקח אין כאן מצווה כלל.

וכ' בזה בס' אהבת חסד (ח"א פ"ב ס"ה) שבפריסת התשלומים ללקוח לא מקיים המוכר מצוות הלוואה, וראיתו היא מכך ששמיטת כספים לא משמטת הקפת החנות א"כ מוכח שאין בזה גדר הלוואה אלא מקח וממילא לא שייך בזה מצוות הלוואה.

ובגמתיבות המשפט (סי' ע"ב ביאורים סק"ח), כ' לגבי מקח חריף שיש עליו קופצים הרבה, ומגיע לוקח שאין לו מעות מזומנות לקנות, ומוכר לו המוכר את המקח בתשלומים, ומעדיף אותו על פני לקוחות אחרים שיכול למכור להם המקח ללא המתנה ולקבל מעותיו מיד, דודאי מקיים בזה מצוות הלוואה, וז"ל: "ובזבינא חריפא שאין להמוכר הנאה ומקיף לטובת הלוקח נראה דלמאן דס"ל פרוטה דר"י הוי ש"ש דמה לי שהלוה מעות או סחורה בתרויהו מצוה קעביד", א"כ מבואר כאן דלא כהאבה"ח דלעולם יש מצוות הלוואה למוכר בפריסת התשלומים ללקוח.

אולם יש לחלק ולומר דכל דברי הנתייה"מ הם דווקא בכה"ג שהמוכר אינו מרוויח מהמכירה וכל מהות המכירה היא חסד עם הקונה כמקרה הנ"ל דמיירי בזבינא חריפא שיכל למכור בקלות לאחרים ללא צורך לתור אחר חיפוש לקוח אחר, אך לעומת זאת בכל מקח רגיל כשהמוכר נותן ללקוח לפרוס את התשלום, עיקר הסיבה היא משום רצון המוכר להרבות את הלקוחות ולפיכך מאפשר אפשרות תשלום נוחה, וא"כ יתכן שלזה אין מקור מדברי הנתיבות הנ"ל לכך שמקיים מצוות הלוואה ונמצא דאין כאן פלוגתא על האבה"ח.

והנה בפלא יועץ (ערך הלוואה) כתב בפירושו שיש למוכר מצוות הלוואה גם במכירה בהקפה, וז"ל: "ומצות הלוואה אינו רק במעות אלא גם בפרקמטיא אם נותן לו בהקפה ואינו מוסיף על דמי המקח לתן לו יותר ביוקר בשביל שהוא בתורת הקפה מצוה קעביד ועולם חסד יבנה", ונמצא לפי דבריו דיש מצוות הלוואה בעצם המכירה בהקפה אף ללא התנאי של זבינא חריפא ודלא כהאבה"ח שסבר דאין בזה מצוות הלוואה.

מבוא לכשרות השקעות בשוק ההון

כשרות השקעות בשוק ההון:

ראשית עלינו לבאר את עקרונות המערכות הפיננסיות הקיימות ואת השאלות ההלכתיות הקשורות: שוק ההון הינו מקום בו יכול כל אדם להשקיע את כספו על ידי קניית ניירות ערך, ויש לזה שני צורות עיקריות ראשית בדרך של מניה כלומר קניית חלק בחברה כלשהיא וכשהחברה מצליחה נוצר ביקוש למניותיה וע"י כך מחירם עולה ובעלי המניות מרוויחים וכן היות ובעלי המניות הם בעצם בעלי החברה מפעם לפעם החברה מחלקת דיבדנדים שהם רווחים הנגזרים מפעילות החברה, הדרך השנייה להשקעה היא באגח"ם, שהיות והחברות נצרכות לתזרים מזומנים הם מנפיקות אג"ח שהוא שטר חוב בו הם מעוניינות ללוות כסף מהציבור תמורת ריבית, הרווח מאג"ח הוא ראשית הריבית עבור ההלוואה, שנית ערכו נקבע ג"כ לפי היצע וביקוש ע"פ אמינות החברה וביצועיה הפיננסיים.

כיום צורת קרנות הפנסיה והגמל הם שכספי הפנסיה מושקעים בשוק ההון על שלל צורתיו השונות לכך הוקמו גופי כשרות העוסקים במתן פתרונות הלכתיים לשאלות המתעוררות.

בעוד בקניית אגח"ם אפשר לפתור את הבעיה בצורה פשוטה ע"י כתיבת הית"ע פרטי בין כל קוני האג"ח לבין החברה המנפיקה אותו ודי בזה, במנייה לעומת זאת מכיוון שבפשטות מנייה היא שותפות גמורה בחברה על כל שלל הפעולות שהחברה עושה נמצא שכדי לקנות מנייה של חברה עלינו לבדוק שהחברה אינה מלווה או לווה בריבית בשום צורה מה שכמעט לא שייך במציאות בת ימינו וכן יש בכך חשש של חמץ וחילול שבת וכיו"ב, אי לכך הוראתם של גדולי הפוסקים שיש להימנע מהחזקת מניות דרך קרנות בכל צורה שהיא [הוראה זו נמצאת בקו ההנחיות של כשרויות 'גלאס הון' והעדה החרדית].

הפיתרון הקיים כיום בכשרויות המהודרות הוא היחשפות למניות באופן עקיף דרך מחקי מדד ודומיו, כלומר ישנם קרנות שלוקחות את כספי העמיתים ומבטיחות לתת לבעלי הכסף לפי מדד מסוים של סך חברות מסויים שבשקלול דעת המומחים הסיכוי של אותם חברות להרוויח, וחברות הגמל והפנסיה רוכשות קרנות אלו.

הדרך של קרנות אלו להיות צמודים למדד תתכן בשני דרכים, א. קניית אותם מניות מרכיבי המדד באופן ישיר, ובדרך זה יוצא שהעמית נחשב בעלים על המניות, כי הקרן רוכשת אותם עבורו, ושוב באנו לידי איסור בהחזקת מניות של חברות העוסקות באיסורי תורה. ב. דרך נוספת שדרכה אפשר להיחשף לסחר במניות היא דרך קניית אופציות וחוזים ויבוארו כדלהלן:

אופציה כשמה כן היא אפשרות להרוויח כלומר שבמקום שהקונה יצטרך לשלם את כל מחיר המניה הוא משלם לחברה מסוימת סך חלקי של מחירה (5%) ובכך הוא מבטיח לעצמו שבהנחה וירצה לקנות את המניה בעתיד ישלם רק את הפער שבין הסכום ששילם כעת לבין סכום שווי המניה בשעה שהתנה עם החברה שיקנה אותה. חוזים - אלו הן שטרי התחייבות שחברה חיצונית מתחייבת את עליית המדד בתאריך המימוש, בתמורה לכך שרוכש החוזה נותן התחייבות נגדית של ירידת ערך המדד בתקופת מימוש המוסכמת.

מחקה מדד S&P 500 :

הדבר שנוסף לכשרויות המהודרות בעת האחרונה הוא מחקה מדד S&P 500 ובכדי להבין את עניינו ואת הסיבה שהוא הוכשר יש להקדים כדלהלן:

מדד S&P 500 כולל חברות ישראליות, ולכך אין מקום להתיר לרכוש מדד זה על סמך ההיתר שחברה בעלת רוב גויי נחשבת כממון גוי, כי אותם חברות שהם בבעלות ישראל נרכשות באופן פרטני [בתוך סל המדד] ושוב יש כאן בעלות ישירה בחברה של ישראל העוסק בדברים האסורים.

עד לא מזמן אחת מדרכי ההשקעות הייתה באופן של תעודת סל כלומר בתי ההשקעות יוצרים סל מניות מסויים והמשקיע מקבל אחוזי רווח כפי עליית מדד הסל, בהשקפה ראשונה יש לדון את הכסף הניתן לבית ההשקעות כהלוואה בהית"ע והריבית היא משתנה לפי ערך עליית מדד הסל, אלא דא עקא שהיות והית"ע מורכב מפלגא מלווה פלגא פיקדון, והתנאי המותנה עם חברת ההשקעות הוא שיקנו בדווקא את מניות החברות המרכיבות את הסל, א"כ המתעסק קונה בציווי הנותן ועבורו מניות אסורות בכספי הפיקדון, ואל יאמר הנותן "חלקי במותריים" מכיוון שהרי הנותן תובע לקבל את עליית ערך כל הסל ולא רק את עליית הערך של המניות המותרות שבתוך הסל, ולכן יש לאסור מצב זה בו קונים מניות עבור עמיתי הסל מחמת שיש בזה קניית מניות אסורות עבור ובציווי הנותן, ונושא זה עמד בעין הויכוח בין כשרות גלאס הון לכשרות העדה החרדית.

בשנים האחרונות השתנה התנהלות של תעודות סל ונהיו קרנות סל, שמשמעות הדברים היא שסל המניות שרוכשת הקרן נרכש עבור העמיתים והרי הם בבעלותו, ושוב כלל לא שייך היתר עייסקא, אלא קניית קרן סל משמעותה היא קניית המניות שרוכשת קרן הסל, ולכן ירד מהפרק כל הנדון [הנ"ל אות ב] להכשיר קרנות סל על ידי היתר עייסקא.

אך בשונה מקרנות סל, שבהם רוכשות הנהלת הקרנות את המניות עצמם, בקרנות מחקה מדד S&P 500 אין הדרך להחזיק את המניות אלא חוזים עליהם, ועוד סוגי ניירות ערך שונים הנצמדים למדד, כל עוד והקרן רוכשת את המדד רק דרך חוזים אין בה חשש של החזקת מניות, אך ישנם קרנות שרוכשות את המדד גם דרך קרנות סל של ארה"ב וכיו"ב הנקראים ETF, קרנות אלו מנוהלות באופן שהקרן רוכשת המניות עצמם עבור הרוכש, ולכן שוב יש כאן החזקה ישירה של המניות.

נקודה נוספת יש בקרנות מחקי מדד הנ"ל הוא כספי הבטחונות, שהחוק מחייב את בתי ההשקעות להחזיק ביטחונות, על הכספים כלומר להחזיק חלק מהכסף בהשקעות בסיכון נמוך יותר, והיות וקרן סל מצד עצמה וטבעה עניינה הוא חברה מנהלת בעלמא וכמו שנתבאר למעלה, נמצא א"כ שהשקעתם של כספי הבטחונות הנעשית עבור העמיתים הרי היא בבעלותם הגמורה.

ריבית קצוצה

ענייני ריבית המצויים בכרטיסי אשראי

בענין לא תשימון

דנו הפוסקים (ראה נתיבות שלום ר"ס ק"ס) בכל התחייבות, ללא ריבית שהמתחייב מצהיר שאם יאחר בתשלום יוסיף ריבית, האם אכן יש איסור ד"לא תשימון" בהתחייבות זו. ובשימוש באשראי נידון זה חמור יותר מפני שההתחייבות לחברת האשראי (בשונה מהתחייבות לספקים כמו חשמל וגז) היא התחייבות דרך הלואה. והסיבה שיותר חמור בדרך הלואה מפני שדעת הרמ"א שבריבית דרבנן (כגון בריבית דרך מקח) הלווה לא עובר בלא תשימון ולכן באשראי שזה ריבית דרך הלואה דאורייתא יהיה איסור לא תשימון. ומ"מ עדיין נראה להתיר לפי שלכל חברות האשראי, יש היתר עסקה מהודר ואפי' אם לא נסמך על ההיתר עסקה מ"מ אין זה איסור דאורייתא.

בענין תשלום חודשי עבור החזקת כרטיס אשראי

בד"כ חברות האשראי גובים כ-15% כל חודש על החזקת כרטיס האשראי ויש לדון אם יש בזה איסור ריבית. ויש שרצו להתיר מפני שפעמים חברת האשראי לווה ולפעמים מלווה, דהיינו שלפעמים חברת האשראי משלמת לחנות לפני שגבו את התשלום מהלוקח ולפעמים אח"כ. ואמנם זה לא נכון עפ"י המציאות כיום מפני שבשנים האחרונות נשתנה החוק ותמיד חברת האשראי מוגדרת כמלווה ויתבאר לקמן בעזה"ש(ת), וא"א להוכיח מכך שבעבר גבו דמי כרטיס שהם לא היו תמיד מלוים כי כל הזמן משתנים דברים (כגון שנשתנה כמות כרטיסי האשראי שניתנים ללא תשלום חודשי). ומ"מ יש להתיר, והטעם מפני שמבנה התשלום אינו עפ"י מסגרת אשראי או סכום הכסף שהלוקח השתמש, אלא לפי כרטיסי האשראי שיש ללקוח, לדוגמא יכול להיות לקוח שיש לו מסגרת אשראי של 3000 ₪ עם שני כרטיסים והוא משלם עמלה כפולה, ולחברו יש כרטיס אחד עם מסגרת של 50,000 והוא משלם עמלה אחת.

וההסבר להתיר זה מגמ' ע"ז סה, שגוי השוכר חמור לרכוב עליו והולך עמו גם יין נסך לשתות בדרך, שכן החמור מותר ואינו נקרא שוכר ע"ז, ורואים שאפשר לחלק עסקה לחלקים ולקבוע שהתשלום הוא על חלק מסויים ולמרות שיש דברים נוספים האסורים המחוייבים בגלל התשלום. וראייה נוספת מגמ' ב"מ צב, דשומר שוכר השומר על צאן ובא זאב וטרף, מחוייב השומר לשכור פועלים ולגרש את הזאב ואח"כ נוטל השומר מבעה"ב את מה ששילם עבור גירוש הזאב, ויש להקשות שהרי השומר מתחייב מכה שכרו להלוות כסף לבעה"ב ונמצא שמלווה בריבית. אלא מוכח שההגדרה היא שהלואה זו היא טפלה לכל שאר ההתעסקויות שביניהם וכמו שמי שקונה במכולת מקבל שקית ואפי' שאם לא יתנו לו שקית יש לו טענה על המוכר מ"מ התשלום ששילם אינו עבור השקית.

הלואות בריביות גבוהות

יש מושג של קנייה בקרדיט, כלומר קניה בתשלומים, והלקוח משלם ריבית על התשלומים (ויש להבדיל בין קניה בתשלומים ללא ריבית לתשלומים בקרדיט, שבקרדיט יש תשלום של ריבית ועפ"י דרישות חברות האשראי המוכר מחוייב להודיע לקונה במפורש אם התשלומים הם בקרדיט). הבעיה בזה שהריביות על הקרדיט הם יקרות, ובתקופה זו עומדות על כמעט 20% שנת, והיתר עסקה לא מתיר ריבית כ"כ גבוהה למי שאין לו עסק שמניב רווחים כ"כ גבוהים (העסקה שיש לסתם אנשים היא הדירה שלהם, ודירה מרויחה בשנים האחרונות בממוצע 7/8 % שנתית). ולמי שיש עסק טוב ומניב רווחים, יש לידע שההיתר עסקה של חברות האשראי עדיף מהיתר עסקה של בנקים, מפני שזה הית"ע של רש"י לזמן שזה נוסח מהודר מאוד. ויש להדגיש [וכלא הנאמר בשיעור] שלכל חברות האשראי הגדולות בארץ יש היתר עסקה מהודר זה, וראוי לחתום היתר עסק פרטי, ניתן בנדרים פלוס בקופת "גלאט הון".

בענין תוספת תשלום מחמת שהתשלום בכרטיס אשראי

המציאות היא שכשקונים בבית עסק בסך 100 ₪ לדוגמא, בית העסק משלם לחברת האשראי 2/1 אחוז, ויוצא שבית העסק קיבל 98 ₪ בלבד. תשלום זה הינו תשלום של ריבית למרות שחלק מסיבת התשלום היא על הערבות, שחברת האשראי היא ערב לתשלומי הלקוח וקי"ל שאוסר לשלם שכר על ערבות. ומ"מ בדרך כלל משלם תשלום זה לחברת האשראי ואין בזה איסור מפני שזה כריבית שאינה מלווה למלווה ומותרת. ויש לדון מה הדין באופן שהלקוח משלם לבית העסק את התשלום על העמלה, ויש לחלק בין עסקת הלואה לעסקת מכירה. באופן שהעסקה היא עסקת הלואה (שאדם לווה כסף ומשלם למלווה בכרטיס אשראי ומוסיף למלווה את עמלת האשראי). יל"ע למי הלווה מתחייב לשלם את העמלה שגובה חברות האשראי, אפשרות אחת להבין שהלווה מחויב לחברות האשראי (ולמרות שהמלווה גם מחוייב לחברות האשראי, מ"מ גם הלווה מחוייב לחברות האשראי), וא"כ יועיל ההית"ע של חברות האשראי, להפוך את העמלה לתשלום עפ"י הית"ע.

ואמנם יש שהבינו באופן שונה שהלווה מתחייב למלווה, ושילם את העמלה ולא לחברות האשראי, וא"כ לפי"ז לא יועיל ההית"ע של חברות האשראי. וגם אין להתיר ולדון שיהיה מותר ללווה לשלם למלווה כדין הוצאות, מפני שהוצאות עבור המתנת מעות, אסור ללווה לשלם. באופן שתוספת התשלום היא בעסקת מכירה, כגון שקונה ריהוט באלף ₪ ומשלם באשראי אלף ועשרים ש"ח בכה"ג אם מבורר שהתוספת היא עבור עמלת האשראי (כגון שזה הסכום המדוייק שחברת האשראי גובה, או שהמוכר אומר זאת מפורש) אסור, וכן אסור באופן שהמוכר דורש מהקונה א עמלת הנכיון וכמו שיתבאר לקמן, אבל אם ניכר מותר, וה"ז כדין מכירה בהמתנה בתוספת (טרשא) שמותר אם אין ניכר הרבית. אופן נוסף שמצוי במכונות פחיות וכדו' שיש תוספת 1/2 ₪ עבור המניי בחירת האשראי וכדו' ולכן זה מותר וזה נקרא מכירה בהמתנה שהתוספת לא ניכרת ומותר. משא"כ בעסק גדול כמו מכולת וכדו' שמחזור הכספים עוד על 6 ספרות ויותר, שעמלה זו נבלעת בכל ההוצאות של בית העסק, ולכן בית העסק מרשה לעצמו לספוג עמלה זו, ולא מגלגל אותה על הלקוח.

המשך מעמ'2

על הכספים כלומר להחזיק חלק מהכסף בהשקעות בסיכון נמוך יותר, והיות וקרן סל מצד עצמה וטבעה עניינה הוא חברה מנהלת בעלמא וכמו שנתבאר למעלה, נמצא א"כ שהשקעתם של כספי הבטחונות הנעשית עבור העמיתים הרי היא בבעלותם הגמורה.

לאור האמור נבין מה הם ההקפדות של נהלי הכשרות של גלאט הון בהכשר מחקי המדד הנ"ל, א. לוודא שכספי הביטחונות נמצאים אך ורק בבנקים בא"י החתומים בהית"ע פרטי עם עמיתי המסלול, ולא מאפשרים את הנחת הכספים בבנקים או בהשקעות בחו"ל ששם אין אפשרות של היתר עיסקא, ב. שרכישת המדד תהיה דוקא דרך חוזים [או אופציות] ובשום אופן לא בניירות ערך הנקראות ETF שרוכשים את המניות עצמם עבור העמיתים, וכן כספי הבטחונות שלהם נמצאים בפיקדונות בנקאיים בחו"ל. שני הקפדות אלו הם הגורם שמהווה חייץ בין אותם קרנות וקופות מחקי מדד S&P 500 שיש להם אישור כשרותי [גלאט הון] לקרנות שאין להם כשרות, ואף שבסופו של יום הניהול הפיננסי של הקרנות זהה, מבחינה הלכתית תהום פעורה ביניהם, ועל זה נאמר אני ד' שהבחנתי במצריים בין טיפה לטיפה!

הרב יהודה בראנד

תל ציון

(מתוך שיעורי הגר"י לנדו של"א)

ריבית דברים

בדין ריבית בדברים שאין להם אונאה

ברשב"א בתשובה כתב שאם אדם לחבירו כל זמן ההלוואה חצרי שכורה לך בדינר (כשהדרך לשוכרה ביותר) אין זה רבית קצוצה, כי אין אונאה לקרקעות. (הביאו הב"י סי' קס"ד, והרע"א סי' קס"ו) בש"ך (ר"ס קע"ג) ובח"ד (שם, וס"ס קע"ו) כתבו שהאיסור לשלם על מוצר יותר מהמחיר כאשר משלם באיחור, אינו קיים בדברים שאין להם אונאה, כשאינו מפרש להדיא. ונראה שגדר דינים אלו שההתייחסות לדברים שאין להם אונאה היא שכל תשלום שישולם בעדם נחשב למחיר שלהם, ולכן אי"ז נחשב תוספת מה שמקבל יותר, כי לא שייך בזה יותר. ויש להעיר בזה כמה שכתבו הרמב"ן עה"ת פרשת בהר והחינוך מצווה של"ז שגם בדברים שאין להם אונאה איכא איסורא דאונאה, והתמעטו רק מדין תשלום. ואם שייך בזה איסור, ע"כ אנו דנים שכשמוסיף במחיר בדברים שאין להם אונאה נחשב שנותן יותר. וכן במה שכתבו התוס' בשם ר"י ב"ס"א ב' לסתור דברי רשב"ם שם, דדין אונאה אינו משום ששווה יותר אלא גזיה"כ הוא, מבואר ג"כ שנחשב שנותן יותר. וצ"ע בזה להלכה.

הרב אליעזר שפיגל

בית שמש

אגר נטר

גמ"ח הלוואות עורך הגרלות למפקידים

שאלה: מעשה בגמ"ח שכונתי שצרכיו היו מרובים, וכדי להגדיל את קופת הגמ"ח יצא במבצע גיוס הפקדות, ולשם כך פרסם שכל מי שיפקיד מסכום מסויים בגמ"ח יזכה להכנס להגרלה על 'שואב שוטף' ושלל מוצרי חשמל נחשקים תרומות חנות מוצרי החשמל השכונתית.

וכעת שאלתו היא האם בנתינת המתנות לזוכים בעבור ההלוואה לגמ"ח הינה בעיה, ואף אם נדון שהמתנה עצמה אינה ממנו ואי"ז אסור מ"מ את כרטיסי ההגרלה הגמ"ח נותן וכרטיס ההגרלה הינו דבר השווה כסף וא"כ מצד נתינת הכרטיסים זו נתינה מהגמ"ח, וכדי לפתור את הענין הציע גבאי הגמ"ח למכור את הכרטיסים רק למפקדי הגמ"ח ובמחיר פעוט של 2 ₪ ובלבד שלא יכשל באיסור ריבית, האם פיתרון זה מועיל, או שאינו צריך לכך.

תשובות יתפרסמו א"ה בגליון הבא ניתן לשלוח לכתובת הגליון

הודעה משמחת ללומדי הריבית

ב"ה מזה שנתיים קיימת קבוצה של מאות אברכים שלמדו/לומדים הל' ריבית שמטרתה לדון לפלפל ולעורר על הנידונים המתחדשים בענייני ריבית כל העת להצטרפות נא לשלוח בקשה לכתובת
ribitdvarim@gmail.com

לציבור הלומדים שליט"א

כל המעוניין לשלוח חומר לשלל מדורי העלון נא לשלוח מייל לכתובת העלון עם שם השולח ומקום המגורים
בברכת התורה